

UNESCO PROGRAMOS „PASAULIO ATMINTIS“ LIETUVOS NACIONALINIO REGISTRO NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos nacionalinis registras „Pasaulio atmintis“ (toliau – Registras) yra UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ inicijuotas nacionalinio dokumentinio paveldo, turinčio pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės, registras.
2. Registre yra registruojami nacionalinio dokumentinio paveldo objektai (toliau – Objektai), kurių įtraukimui į Registrą pritaria Lietuvos nacionalinis komitetas „Pasaulio atmintis“ (toliau – Nacionalinis komitetas).
3. Šio Registro sudarymą reglamentuoja UNESCO programos „Pasaulio atmintis“, Tarptautinio patariamojo komiteto įstatai, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos nuostatai, Nacionalinio komiteto ir šio Registro nuostatai.
4. Registro nuostatai nustato Registro tikslus, Objektų atrankos principus ir kriterijus, įtraukimo į Registrą tvarką.
5. Už Registro sudarymą, pildymą, palaikymą ir viešinimą atsakingas Nacionalinis komitetas.
6. Nacionalinis komitetas metinėse ir kadencijos ataskaitose nurodo, kokie Objektai per atsiskaitomąjį laikotarpį buvo įrašyti į Registrą.

II. REGISTRO SUDARYMO TIKSLAI

7. Registro sudarymo tikslai:
 - 7.1. identifikuoti vertingiausius Lietuvos dokumentinio paveldo objektus, saugomus įvairiose organizacijose ir priklausančius fiziniams bei juridiniams asmenims;
 - 7.2. registruoti vertingiausius pasaulinės, regioninės ir nacionalinės reikšmės Objektus;
 - 7.3. nustatyti ir teikti strateginę pagalbą dokumentinio paveldo išsaugojimo klausimais jų saugotojams ir savininkams;
 - 7.4. padėti užtikrinti universalią prieigą prie dokumentinio paveldo, skatinti dokumentinio paveldo prieinamumą;
 - 7.5. viešinti informaciją apie dokumentinį šalies paveldą Lietuvoje ir užsienyje.

III. TEISINĖS PRIELAIDOS

8. Objekto įtraukimas į Registrą savaime nesukuria teisinių ar finansinių padarinių. Objekto įtraukimas į Registrą nedaro įtakos asmenų nuosavybės teisei į Objektą, jo saugojimui ar naudojimui, taip pat nesukuria suvaržymų ar apribojimų įtrauktų į Registrą objektų savininkams, saugotojams ar valdytojams. Objekto įtraukimas į Registrą nesukuria Nacionaliniam komitetui pareigos finansuoti įtrauktų į Registrą objektų išsaugojimą, jų tvarkymą ar viešinimą.
9. Registras yra tvarkomas laikantis intelektinės nuosavybės teises reglamentuojančių teisės aktų ir susitarimų su rėmėjais, depozitoriais ir klientais, juos vykdant sąžiningai ir skaidriai.

IV. DOKUMENTINIO PAVELDO OBJEKTO SAUGOTOJAS

10. Objekto saugotojas pateikia Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretariatui į Registrą įtraukto Objekto skaitmeninę vaizdinę medžiagą, tinkamą publikuoti svetainėje www.unesco.lt ir suteikia leidimą ją naudoti „Pasaulio atminties“ programos viešinimui.

11. Įsipareigoja didinti Objekto matomumą, viešinti „Pasaulio atminties“ programą, aktyviai bendradarbiauti su Nacionaliniu komitetu ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretariatu.

12. Nacionaliniam komitetui ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretariatui kasmet iki kovo mėnesio 1 d. teikia laisvos formos apžvalgą veiklos, susijusios su Objekto ir apskritai „Pasaulio atminties“ programos viešiniu.

13. Objekto saugotojas gali naudoti „Pasaulio atminties“ programos logotipą, suderinęs su Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretariatu.

V. ATRANKOS PRINCIPAI IR KRITERIJAI

14. Atrenkant Objektus į Registrą vadovaujama pagrindiniais atrankos į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį registrą kriterijais, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos sąlygas ir situaciją. Registro objektais gali būti tekstiniai, grafiniai, audiovizualiniai ir virtualūs dokumentai.

15. Objektas į Registrą įtraukiamas įvertinus jo svarbą Lietuvos ir pasaulio dokumentinio paveldo kontekste.

16. Nagrinėjant įtraukimo į Registrą paraišką, pirmiausia yra vertinamas dokumento autentiškumas. Kopijos, dublikatai, klastotės, netikri dokumentai ar mistifikacijos į Registrą netraukiami.

17. Nominuojamas Objektas turi būti pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės. Jis turi būti unikalus, jo praradimas gali nuskurdinti šalies paveldą.

18. Atrankos į Registrą kriterijai:

18.1. Objekto sukūrimo **laikas**. Objekto amžius savaime nesuteikia jam ypatingos reikšmės. Į Registrą gali būti traukiami bet kurio laikotarpio dokumentai, atspindintys reikšmingas socialines ir kultūrinės permainas bei krizes. Objektas gali būti ir kaip naujo atradimas, ir kaip „pirmasis tarp panašių“;

18.2. Objekto sukūrimo **vieta**. Sukūrimo vieta yra pagrindinis dokumento reikšmės požymis. Į Registrą gali būti traukiami tokie dokumentai, kurie turi ypač svarbios informacijos apie vietovę, atlikusią reikšmingą vaidmenį pasaulio istorijoje ir kultūroje. Vietovė gali būti dariusi didelį poveikį įvykiams, apie kuriuos kalbama Objekte. Jame gali būti aprašyta ar pavaizduota neišlikusi fizinė aplinka, miestai, institucijos.

18.3. Kūrėjas – **asmuo ar asmenų grupė**. Socialinis kultūrinis kontekstas, kuriame buvo sukurtas Objektas, gali parodyti esminius visuomenės elgesio, socialinės, industrinės, meno, politikos plėtros aspektus. Jame gali būti atspindėti dideli pokyčiai, pereinamųjų laikotarpių progreso ar regreso esmė, užfiksuota žymių asmenybių ar žmonių grupių įtaka.

18.4. **Turinys**. Objekte gali atsispindėti nepaprastas istorinis ar intelektinis įvykis gamtos, socialinių ir humanitarinių mokslų, politikos, ideologijos, sporto ir meno srityse.

18.5. **Svarba lituanistikai**. Objektas gali rodyti esminius lietuvių kalbos, kultūros, visuomenės elgesio, religijų, meno, politikos plėtros aspektus ar Lietuvos socialinį, etninį ir visuomeninį kontekstą, kuriame Objektas sukurtas. Objekte gali būti atspindėta lietuvių kalbos ir krašto istorija, pereinamųjų laikotarpių progreso ar regreso esmė, žymių asmenybių ar asmenų grupių įtaka.

18.6. **Forma ir stilius.** Objektas gali turėti išskirtinę estetinę, stilistinę ar lingvistinę reikšmę; gali būti tipinis ar pavyzdinis pagal pateikimo formą, būdą, jo laikmenos gali būti laikomos nykstančiomis ar išnykusiomis.

19. Ypatingas dėmesys atrenkant Objektus į Registrą skiriamas **raritetais** (rečiau išlikusiems tam tikro laiko ir rūšies pavyzdžiams), **vientisumui** (ar Objektas išlikęs visas, ar jo dalis, ar jis pakito, apgadintas), **išlikimo grėsmei** (ar būtinas budrumas jo saugumui garantuoti, net jeigu dokumentas yra saugioje vietoje), **nepakankamai informacijai**.

20. Turi būti aiškiai nurodyta teikiamų Objektų apimtis. Į Registrą gali būti traukiamas atskiras dokumentas ir dokumentų kolekcija, pilnas archyvinis fondas ar fondas, turintis aiškias apimties ribas.

VI. PARAIŠKOS OBJEKTUI REGISTRUOTI TEIKIMAS IR VERTINIMAS

21. Kvietimas teikti paraiškas skelbiamas kas dveji metai, sausio mėnesio pradžioje.

22. Nacionalinis komitetas apie paraiškos teikimo sąlygas ir terminus informuoja raštu ir interneto svetainėje www.unesco.lt.

23. Siūlyti įtraukti Objektus į Registrą gali fiziniai ir juridiniai asmenys, dvi ar daugiau šalių, jeigu kolekcija yra išsklaidyta: saugoma keliose vietose ar priklauso keliems savininkams.

24. Paraiškos teikėjai, atsižvelgdami į pirmiau išvardintus kriterijus ir principus, paraišką turi parengti pagal Nacionalinio komiteto patvirtintą Registro paraiškos formą (1 priedas).

25. Paraiškos teikėjai privalo pateikti popierinę pasirašytą paraiškos versiją ir elektroninę versiją (*Word* formatu) iki kovo mėn. 1 d.

26. Nacionalinio komiteto gautą paraišką užregistruoja Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas. Raštu pranešama teikėjui apie jos gavimą. Nacionalinis komitetas peržiūri turinį ir nustato, ar pateikta paraiška atitinka Nacionalinio komiteto patvirtintos formos reikalavimus. Jeigu gauta ne visa medžiaga, Nacionalinis komitetas kreipiasi į teikėją ir prašo pateikti trūkstamą medžiagą. Vertinimo procedūra nepradedama tol, kol negaunama visa reikalinga informacija.

27. Gautą paraišką Nacionalinis komitetas perduoda ekspertams, kad įvertintų ir pateiktų rekomendacijas.

28. Ekspertų grupė sudaroma iš kultūros, meno, istorijos, paveldo sričių specialistų. Vieną paraišką vertina ne mažiau kaip 2 ekspertai. Kiekvienas jų pateikia ekspertinę išvadą (iki 2 psl.).

29. Vertinant paraiškos Objektą svarbu, kad jis atitiktų kuo daugiau atrankos kriterijų.

30. Sprendimą įtraukti Objektą į Registrą priima Nacionalinis komitetas posėdyje balsų dauguma remdamasis ekspertų išvadomis.

31. Nutarus Objektą įtraukti į Registrą, paraiškos teikėjo prašoma pateikti Objektą pristatančios vaizdinės medžiagos.

32. Registro liudijimai teikiami gegužės mėn. 21 d., kai UNESCO mini Pasaulinę kultūrų įvairovės dieną.

33. Registras skelbiamas Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos interneto svetainėje www.unesco.lt.